



Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού Γ' Λυκείου
Κλείδα στο επαναληπτικό διαγώνισμα Νοεμβρίου · τμήματα διετούς προετοιμασίας

Διδαγμένο κείμενο

A.1. α. Λάθος, β. Σωστό, γ. Σωστό

A2. α. «τούτο» → «πρὸς ἡμᾶς ὃ μῆτε πλεονάζει μῆτε ἐλλείπει»¹ [ή, οριακά δεκτό, το «μέσον (...) πρὸς ἡμᾶς»]
β. «ὠρισμένη» → «μεσότητι»

B1. κατά την προτεινόμενη μοριοδότηση, 10 μονάδες.

Το μέσον μπορεί να προσδιοριστεί με βάση δύο κριτήρια: τα αντικειμενικά και τα υποκειμενικά.

«Λέγω τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν»

- α) Μέσον με βάση τα **αντικειμενικά κριτήρια** («κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα»): Η έννοια του μέσου στα πράγματα ορίζεται αντικειμενικά, πρόκειται δηλαδή για ένα **αριθμητικό** μέσο με δύο βασικά γνωρίσματα: πρώτο ότι το μέσο αυτό είναι ένα και, αφού καθοριστεί, **αμετάβλητο** και δεύτερο ότι το μέσον αφού οριστεί, είναι το ίδιο = ισχύει για όλα τα πράγματα το ίδιο. Είναι αυτό που **ισαπέχει** από τα δύο άκρα του πράγματος. Δεν επιδέχεται άρνηση ή αντίρρηση, γιατί ορίζεται αντικειμενικά με βάση αριθμητικά δεδομένα. (3 μονάδες)

«πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μῆτε πλεονάζει μῆτε ἐλλείπει· τούτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτόν πᾶσιν»

- β) Μέσον με βάση τα **υποκειμενικά κριτήρια** («πρὸς ἡμᾶς»): Η έννοια του μέσου στον άνθρωπο δεν ορίζεται με **αντικειμενικά αριθμητικά δεδομένα**. Η υποκειμενικότητα των κριτηρίων παραπέμπει στις **ανθρώπινες ανάγκες** και στον διαφορετικό τρόπο που ικανοποιούνται από κάθε άνθρωπο. Υπάρχει ωστόσο ένας γνώμονας που προσανατολίζει κάθε φορά το μέσο: αυτό είναι «το **πρέπον**» (δέον) που συνδέεται από τη μια με ένα αίτημα ισορροπίας του ανθρώπου και από την άλλη με τη **φρόνηση**. Επειδή το δέον, αυτό που χρειάζεται κάθε άνθρωπος για να περιέλθει σε κατάσταση ισορροπίας, διαφοροποιείται ανά περίπτωση, ο Αριστοτέλης εύλογα αναγνώρισε **στη μεσότητα που αφορά τον άνθρωπο ότι δεν είναι μία και μοναδική και ούτε ίδια για όλους τους ανθρώπους**. Αυτό το μέσο είναι σχετικό και ο προσδιορισμός του εξαρτάται από τον ίδιο τον άνθρωπο, ο οποίος με τη χρήση της λογικής μπορεί να συνεκτιμά διάφορους αστάθμητους και μεταβλητούς παράγοντες, όπως τις ιδιαίτερες ανάγκες του, τις περιστάσεις, την εποχή, τον τόπο, τα κοινωνικά πρότυπα κτλ. Στόχος του ενάρετου είναι σε κάθε περίπτωση το μέτρο, η επίτευξη της μεσότητας. Εδώ είναι χρήσιμο να θυμηθούμε ότι **η κάθε αρετή κατά τον Αριστοτέλη είναι μεσότης**, είναι δηλ. **το μέσον ανάμεσα στα δύο άκρα, την υπερβολή και την έλλειψη, που έχουν και τα δύο αρνητικό χαρακτήρα**. Έτσι, ο ανδρείος βρίσκεται στο μέσον, ενώ στο ένα άκρο — της υπερβολής — βρίσκεται ο θρασύς και στο άλλο άκρο — της έλλειψης — ο δειλός. Το ίδιο συμβαίνει και με τις αρετές της σωφροσύνης και της πραότητας, που είναι μεσότητες. (4 μονάδες)
- Αξίζει να επισημάνουμε ότι οι όροι «αντικειμενικός» και «υποκειμενικός» δεν υπήρχαν στην ελληνική γλώσσα κατά την εποχή του Αριστοτέλη και αποτελούν δικές του επινοήσεις. Όπως συχνά οι επιστήμονες βρίσκονται αντιμέτωποι με την ανάγκη να εκφράσουν με τις κατάλληλες λέξεις τις νέες ιδέες ή επιστημονικές τους συλλήψεις, έτσι και ο Αριστοτέλης, για να πλησιάσει στον προσδιορισμό των εννοιών αυτών, χρησιμοποίησε τον όρο «κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα», «τοῦ πράγματος», «κατά το πρᾶγμα», για την έννοια της αντικειμενικότητας και τον όρο «πρὸς ἡμᾶς» για την υποκειμενικότητα. (1 μονάδα)
- **κατὰ (αὐτὸ) τὸ πρᾶγμα – πρὸς ἡμᾶς**: Με το συγκεκριμένο **αντιθετικό δίπολο** ο Αριστοτέλης εκφράζει τη διάκριση που κάνουμε σήμερα ανάμεσα στο αντικειμενικό και το υποκειμενικό (ακριβέστερα: ανάμεσα σε ένα δεδομένο υποχρεωτικό για όλους και την προσωπική επιλογή). Στο πεδίο της ηθικής, τονίζει ο φιλόσοφος, πολύ πιο σπουδαία είναι η προσωπική επιλογή που κατευθύνεται από τη γνώση και τη λογική: *ἐν πᾶσι δὲ τὸ μέσον τὸ πρὸς ἡμᾶς βέλτιστον· τούτο γάρ ἐστιν ὡς ἡ ἐπιστήμη κελεύει καὶ ὁ λόγος* (Ηθικά Εὐδήμια 1220b27-28). **περαιτέρω αντιθέσεις**: (2 μονάδες)

- για το ίδιο το «τό πρὸς ἡμᾶς»: μῆτε πλεονάζει ≠ μῆτε ἐλλείπει
- αντικειμενικό: ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσι ≠ υποκειμενικό: τούτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτόν πᾶσιν»

¹ H. Rackham, Loeb Classical Library, *Nicomachean Ethics* & J. Bywater, *Aristotle's Ethica Nicomachea*. Oxford, Clar. Press.



B2. κατά την προτεινόμενη μοριοδότηση, 10 μονάδες.

Συναίσθημα, κατά τον **Αριστοτέλη**, είναι η ψυχική κατάσταση, την οποία βιώνει ένας άνθρωπος όπως και το σύνολο των αντίστοιχων σωματικών αντιδράσεων και εκδηλώσεων (κυρίως αυτό: κινήσεις, μορφασμοί, φωνές, εκκρίσεις αδένων κά). Εφόσον το στοιχείο του τρόπου εκδήλωσης ενός συναισθήματος εκφέρεται τελευταίο, πρέπει να θεωρήσουμε το συναίσθημα μόνο ως σύνολο των σωματικών εκδηλώσεων του ατόμου.

- Ο Αριστοτέλης προτιμά να αναφερθεί στα πάθη μέσω **απαρεμφάτων: φοβηθήναι, θαρρήσαι, λυπηθήναι**. **Θέλει να τονίσει ότι στην περίπτωση της ηθικής δεν έχει τόσο σημασία το συναίσθημα που αναπτύσσει ο άνθρωπος στην ψυχή του, αλλά η έμπρακτη εκδήλωσή του**. Η αρετή και η κακία κρίνονται πάντα στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Ο φιλόσοφος τονίζει ότι **στα συναισθήματα υπάρχει υπερβολή και έλλειψη, καθώς μπορούμε να τα βιώσουμε είτε σε μεγαλύτερο είτε σε μικρότερο βαθμό**. Αν τα αισθανόμαστε σε μεγαλύτερο βαθμό («μᾶλλον»), τότε **φτάνουμε στην υπερβολή**, ενώ, αν τα αισθανόμαστε σε μικρότερο βαθμό («ἥττον»), **φτάνουμε στην έλλειψη**. Όμως, ούτε το «μᾶλλον» ούτε το «ἥττον» είναι καλά («οὐκ εὖ»), όπως υπογραμμίζει ο φιλόσοφος. Πρέπει, μάλιστα, να σημειώσουμε ότι μετά τα επιρρήματα «μᾶλλον» και «ἥττον» εννοείται η γενική συγκριτική «τοῦ δέοντος», η οποία προσδίδει δεοντολογικό χαρακτήρα στο κείμενο και καθορίζει τα όρια του μέτρου, της ηθικά ορθής πράξης. (2 μονάδες)
- Ο **Αρχίλοχος** στο ποίημά του **συνομιλεί με την «καρδιά» του, καλώντας τη να αναλάβει δράση**, παραμένοντας δυνατή μπροστά σε οτιδήποτε κληθεί να αντιμετωπίσει, ευχάριστο, ή δυσάρεστο. Όποια κι αν είναι η έκβαση αυτής της εσωτερικής «μάχης» με τα συναισθήματα, τον εχθρό της καρδιάς («πάθη»), το άτομο καλείται να **αποφεύγει την υπερβολή και να μην εξωτερικεύει τη συναισθηματική του κατάσταση τόσο στη δημόσια, όσο και στην ιδιωτική ζωή** («*Αν νικήσεις ... κλαίγοντας.*»). Καταλήγοντας ο ποιητής παροτρύνει τον κάθε άνθρωπο, σε β' ενικό πρόσωπο, να βιώνει μετρημένα συναισθήματα. («*Να χαίρεσαι ... και να λυπάσαι ..., αλλά όχι υπερβολικά.*»).
- Αντίστοιχα και ο **Ευριπίδης**, στο χωρίο από τις Φοίνισσες, παρουσιάζει την Ιοκάστη να **καλεί τους γιους της σε αυτοσυγκράτηση** («*Στ' όνομα των θεών ... αφήστε τις υπερβολές!*») Προειδοποιεί μάλιστα τον Ετεοκλή να μην αφήσει την **φιλοδοξία** του να τον κυριεύσει, καθώς «*μόνο ερείπια αφήνει πίσω της*», στον ιδιωτικό και τον δημόσιο βίο. **Εμφανές είναι στο ύφος του λόγου το δέον. Πάντως, κανείς τους δεν προχωρεί και σε ευθείες αναφορές σχετικές με την έλλειψη, όπως ο Αριστοτέλης**, [παρά μόνον ίσως υπαινικτικά: «*μάζεψε τις δυνάμεις σου κι αντιμετώπισε τον εχθρό*» - έμμεση έκκληση Αρχιλόχου για αποφυγή αδράνειας]. (3 μονάδες)
- «*τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὐ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἔστι τῆς ἀρετῆς.*»: Για να μπορέσει να διατηρηθεί **η μεσότητα στα συναισθήματα**, που είναι και το «ἄριστον», πρέπει να τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες παρουσιάζονται από τον **Αριστοτέλη** με πολυσύνδετο σχήμα που προσδίδει έμφαση. Συγκεκριμένα, πρόκειται για **δεοντολογικούς κανόνες** – γι' αυτό και επαναλαμβάνεται συνεχώς ή εννοείται το «δεῖ» – που μας κατευθύνουν προς την ηθικά ορθή πράξη. Η εφαρμογή τους απαιτεί μόχθο και επίπονη προσπάθεια. Αυτοί οι κανόνες είναι: **α. «ὅτε δεῖ»**: χρονική στιγμή κατά την οποία πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα, **β. «ἐφ' οἷς (δεῖ)»**: τα πράγματα, οι συνθήκες σε σχέση με τις οποίες πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα, **γ. «πρὸς οὓς (δεῖ)»**: οι άνθρωποι σε σχέση με τους οποίους πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα, **δ. «οὐ ἔνεκα (δεῖ)»**: ο λόγος για τον οποίο πρέπει να νιώθουμε ένα συναίσθημα, **ε. «ὡς δεῖ»**: ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να εκδηλώνουμε ένα συναίσθημα. Οι ακρότητες στα πάθη και στις πράξεις κρίνονται ανεπιθύμητες, ενώ η μεσότητα επιθυμητή. (1 μονάδα)
- Ο **ἔπαινος και ο ψόγος** [: *ἐπίκριση, αποδοκιμασία*], που αποδίδονται από την κοινωνία στα μέλη της, αποτελούν το **χαρακτηριστικότερο δείγμα του πολιτικού χαρακτήρα της αριστοτελικής ηθικής**. Οι καθιερωμένες αξίες της κοινωνίας αποτελούν ένα αντικειμενικό δεδομένο για τον εκάστοτε πολίτη. Εξισορροπείται έτσι ο προσωπικός - υποκειμενικός χαρακτήρας της ηθικής.
- Αντίστοιχα και ο **Ευριπίδης** στο χωρίο από τις Φοίνισσες παρουσιάζει τον **Χορό** -ως τον **εκφραστή των κοινωνικών επιταγών και εκπρόσωπο του κοινού αισθήματος περί δικαίου**- να σημειώνει ότι «*οι κακές πράξεις ποτέ δεν πρέπει να επαινούνται*», γιατί έρχονται σε ρήξη με την δικαιοσύνη. Σε ανάλογο πλαίσιο και η **Ιοκάστη** τονίζει στον Ετεοκλή ότι η **Ισότητα, το μέτρο δηλαδή, «νόμος φυσικός» που ορίζει για τους ανθρώπους μέτρα και σταθμά, λειτουργεί ως συνεκτικός δεσμός μιας κοινωνίας**, φέρνοντας κοντά «*φίλο με φίλο, χώρα με άλλη χώρα, σύμμαχο με σύμμαχο*». (2 μονάδες)



- Τελικά, για τον **Αριστοτέλη** ο άνθρωπος που διαθέτει φρόνηση αποτελεί συμβολικό ή και ένσαρκο ηθικό πρότυπο μέσα στην κοινωνία και με τις τεκμηριωμένες επιλογές του γίνεται ο γνώμονας (κανών) της ηθικής - πολιτικής αρετής: [Κι άλλωστε ποιο κριτήριο θα ήταν πιο έγκυρο ή ποιος θα ήταν καλύτερος οδηγός μας για τα αγαθά από τον φρόνιμο, που όσα εκείνος θα όριζε, κρίνοντας με βάση την τέλεια γνώση του αγαθού, αυτά θα ήταν αγαθά, όπως τα αντίθετά τους φαύλα – Προτρεπτικός, 39.1-3, μετάφραση Λ. Μπενάκης]. Το κοινωνικό πρότυπο του φρονίμου είναι επίσης ένα σχετικά αντικειμενικό δεδομένο που μετριάξει τον προσωπικό-υποκειμενικό χαρακτήρα της αριστοτελικής ηθικής. Στον φρόνιμο άνθρωπο ενώνονται και συνυπάρχουν όλες οι αρετές. Όταν υπάρχει η φρόνηση, γράφει αλλού ο Αριστοτέλης, όλες οι αρετές θα υπάρξουν. Οι διάφορες αρετές δείχνουν πώς αντιδρά ο φρόνιμος στις διάφορες περιστάσεις. Αν λείπει μια αρετή, αποδιοργανώνεται το όλον. Έτσι ο ηθικά σπουδαίος αποτελεί μέτρο σύγκρισης για τους άλλους.
- Και ο **Ευριπίδης** όμως, σε μια αποστροφή του λόγου της Ιοκάστης, σημειώνει emphaticά: «οι φρόνιμοι ικανοποιούνται με όσα τους αναλογούν». Ο συνेतός, δηλαδή, γνωρίζει αυτό που τού αναλογεί και δεν προχωρεί σε υπερφίαλες διεκδικήσεις. (2 μονάδες)

Συνεπώς, τα τρία αποσπάσματα συγκλίνουν ως προς τη στάση που προτιμάται να τηρούν οι συνेतοί άνθρωποι απέναντι στα συναισθήματα και τα πάθη τους. Προτείνουν τον έλεγχο, τη σύνεση και την αυτοσυγκράτηση, ως το κοινωνικά αποδεκτό. Και οι τρεις συγγραφείς απορρίπτουν κάθε υπερβολική αντίδραση, ενώ ως πρότυπο προβάλλει ο φρόνιμος άνθρωπος, αυτός που μπορεί και τηρεί το μέτρο.

B3. α. Λάθος β. Σωστό γ. Σωστό δ. Σωστό ε. Λάθος

B4.

έξη	συνεχει, απέχον
παντοκρατορία	πάσιν
λιποβαρής	έλλειπει, έλλειψιν
αρετή	άριθμητικήν
έκτος	έξ
εδώδιμος	φαγείν
τάγμα	προστάξει
στάση	έπιστήμων
βλήμα	ύπερβολήν
φυγή	φεύγει



Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Θουκυδίδου, Εγγραφή Ιστοριῶν, 3. 53.3 – 54.2

Πρωτότυπο Κείμενο	Μετάφραση
<p>χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθῶ. ἀγνῶτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων ἔπεσενεγκάμενοι μαρτύρια ὧν ἄπειροι ἦτε ὠφελούμεθ' ἄν·</p> <p>νῦν δὲ πρὸς εἰδότας πάντα λελέξεται, καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ προκαταγόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἤσους εἶναι τῶν ὑμετέρων ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα.</p> <p>παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια πρὸς τε τὰ Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, τῶν εὖ δεδραμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα καὶ πείθειν πειρασόμεθα.</p> <p>Φαμέν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχύ, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Συμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν, εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐτοὺς ἀμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας.</p>	<p>Επιπλέον στα άλλα είναι δύσκολο σε εμάς και το να σας πείσουμε. Αν βέβαια ἡμασταν ἀγνωστοι μεταξὺ μας θα μπορούσαμε να ωφεληθούμε (// υπερασπιστούμε τον εαυτό μας) φέροντας επιπλέον μαρτυρίες για ὅσα δε (θα) γνωρίζατε. τώρα ὁμως τα πάντα θα ἔχουν λεχθεῖ σε ὅσους (τα) γνωρίζουν καλά, και δε φοβόμαστε μήπως αφού κρίνατε ἀπὸ πριν ὅτι οἱ ἀρετές μας εἶναι κατώτερες ἀπὸ τις δικές σας θεωρήσετε αὐτὸ ὡς ἔγκλημα, ἀλλὰ μήπως κάνοντας χάρη σε ἄλλους (// για να ικανοποιηθῶν κάποιοι ἄλλοι) ἔχουμε εμπλακεῖ σε μια δίκη που ἔχει ἤδη κριθεῖ (// ἔχουμε βρεθεῖ σε μια δίκη την ἐκβασή της ὁποίας ἔχετε κίολας ἀποφασίσει.</p> <p>Εκθέτοντας ὁμως ὅσα θεωρούμε δίκαια (// δικαιολογούν τη στάση μας) και ὡς πρὸς τις διαφορές μας με τοὺς Θηβαίους και ὡς πρὸς εσάς και ἀπέναντι στους ὑπόλοιπους Ἕλληνες, θα σας θυμίσουμε τα ὅσα σωστά ἔχουμε πράξει και θα προσπαθήσουμε να σας πείσομε.</p> <p>Λέμε (// ἀπαντάμε) δηλαδή στο σύντομο ἐρώτημά σας, αν ἔχουμε κάνει κάτι καλὸ για (// ἔχουμε ωφελησεῖ σε κάτι) τοὺς Λακεδαιμονίους και τοὺς συμμάχους τοὺς σε αὐτὸν ἐδῶ τον πόλεμο, αν μας ρωτᾶτε ὡς ἐχθροὺς, ὅτι δεν ἀδικεῖστε εσεῖς που δεν ευεργετηθήκατε (// δεν σας ἀδικούμε με το να μη σας ωφελούμε), αν ὁμως μας θεωρεῖτε φίλους [λέμε] ὅτι σφάλλουν περισσότερο αὐτοὶ που ἐκστράτευσαν ἐναντίον μας (// οἱ ἴδιοι μας βλάψατε περισσότερο ἀφού ἐκστρατεύσατε ἐναντίον μας)</p>

Γ2. 5 σημεία (•) x 2 μονάδες = 10 μονάδες.

Στο παρόν απόσπασμα οἱ Πλαταιεῖς ἀντιπρόσωποι προσπαθοῦν να ὑποστηρίξουν το δίκιο τοὺς στην δίκη αὐτή που ἔχουν στήσει για ἐκείνους οἱ Λακεδαιμόνιοι.

- Αναφέρουν ὅτι παρέδωσαν την πόλη τοὺς στους Σπαρτιάτες ἐπειδὴ τοὺς **ἐμπιστεύονταν** (πιστεύσαντες),
- γιατί δεν περιμέναν ὅτι θα τοὺς υπέβαλλαν σε μια **δίκη – παρωδία / στημένη δίκη** (οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι ὑφέξειν), ἀλλὰ ὅτι θα **δικάζονταν νόμιμα** (νομιμωτέραν δέ τινα ἔσεσθαι).
- Τονίζουν μάλιστα ὅτι δέχτηκαν την δίκη ἀπὸ Λακεδαιμονίους δικαστές γιατί προσδοκούσαν ὅτι οἱ τελευταῖοι θα ἦταν **αμερόληπτοι** και θα τοὺς δικάζαν με ἰσοτιμία (ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστ' ἄν φέρεσθαι).
- Στην παρούσα ὁμως στιγμή φοβούνται ὅτι ἔκαναν λάθος και στις δυο αὐτές προσδοκίες τοὺς, (τὸ **νόμιμον** και τὸ **ἴσον** του κειμένου δηλαδή), καθὼς ἐκτιμῶν ὅτι διατρέχουν τον **ἐσχατο κίνδυνο** / παλεύουν για τη ζωὴ τοὺς (τόν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων εἶναι), καθὼς και ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι **δεν θα εἶναι αμερόληπτοι κριτές** (μὴ οὐ κοινοὶ ἀποβῆτε).
- Συμπεραίνουν ὅλ' αὐτὰ ἀπὸ το γεγονός ὅτι **δε διατυπώθηκε καμιά κατηγορία** στην ὁποία να πρέπει να ἀπαντήσουν, ἐνὼ το ἐρώτημα που τοὺς υπέβαλαν οἱ δικαστές εἶναι τόσο σύντομο ὥστε **αν ἀπαντήσουν με την ἀλήθεια θα καταδικαστοῦν** (τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι ἐναντία γίννεται), ἐνὼ **εύκολα θα ἀποκαλύπτονταν και τυχόν ψευδεῖς ἰσχυρισμοὶ τοὺς** (τὰ δὲ ψευδῆ ἔλεγχον ἔχει).

Επιλέγουν, λοιπόν, να πουν την ἀλήθεια και να ἀντιμετωπίσουν τον κίνδυνο, μήπως και σωθοῦν.



Γ3. α. 7 (•) λέξεις x 1 μονάδα = 7 μονάδες

- πιστεύσαι -σειε(ν)
- κινδυνεύσαι
- διαγνώσομαι
- ἔστρατευκότας
- πίστευσον
- κεκινδυνεύσθαι
- διέγων

β. 3 (•) λέξεις x 1 μονάδα = 3 μονάδες

- ειδότας →
 - προκαταγνόντες →
 - φέροντες →
 - τοῖς εἰδόσι(ν)
 - τοῖς προκαταγνοῦσι(ν)
 - τοῖς φέρουσι(ν)
- η μτχ διεγνωσμένην εἶναι δευτερόκλιτη

Γ4.α. 3 σημεία (•) x 1 μονάδα = 3 μονάδες

«εἶ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν»

- Δευτερεύουσα ονομαστική πλάγια ερωτηματική πρόταση
- που εισάγεται με το εἶ (ολικής αγνοίας, μονομελής)
- λειτουργεί ως επεξήγηση στο ουσιαστικό «τό ἐρώτημα».

Τρέπεται σε ευθεία ερώτηση ως εξής:

- (ἄρα) ἡμᾶς / Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν τι πεποιήκατε ;

Σημειώσεις: η πρόταση που θα προκύψει είναι ολικής αγνοίας μονομελής, ἄρα, είτε μένει χωρίς εισαγωγή, είτε εισάγεται με κάποιο ερωτηματικό μόριο.

- Βάσει των συμφραζομένων οι Λακεδαιμόνιοι θα ερωτούσαν τους Πλαταιείς σε β' πληθυντικό πρόσωπο.
- Ο τρόπος που δίνεται το ἐρώτημα (και πιο κάτω στην εξιστόρηση του Θουκυδίδη) μας επιτρέπει -νομίζω- είτε να μετατρέψουμε το «Λακεδαιμονίους» σε «ἡμᾶς», κατὰ το αναμενόμενο, είτε να το διατηρήσουμε αυτοῦσιο.
- Για λόγους εξομάλυνσης του κειμένου προτείνουμε η ἀόριστη αντωνυμία «τι» να τεθεί πλησίον του «ἀγαθόν», με το οποίο και συντάσσεται.

Γ4.β. 2 σημεία (•) x 1 μονάδα = 2 μονάδες

«μη οὐ κοινοὶ ἀποβήτε»

- Δευτερεύουσα ονομαστική ενδοιαστική πρόταση
- που εισάγεται με το μη οὐ - δηλώνεται φόβος μήπως δε γίνει κάτι το επιθυμητό.
- εκφέρεται με υποτακτική γιατί δηλώνει φόβο προσδοκώμενο.

Γ4.γ. 5 μετατροπές x 1 μονάδα = 5 μονάδες

- οἱ Πλαταιῆς εἶπον ὅτι χαλεπῶς δὲ ἔχοι αὐτοῖς (/σφίσι) πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθῶ.
- οἱ Πλαταιῆς εἶπον χαλεπῶς δὲ ἔχειν αὐτοῖς (/σφίσι) πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν πειθῶ.